

ST·OLAV

K A T O L S K T I D S S K R I F T

NR. 17

84. ÅRGANG
16. SEPTEMBER

1972

SIDE 258:

PEN, UNG MANN MED FORTID

SIDE 260:

BORGERKRIGEN I SPANIA

SOMMERMINNER

SIDE 259.

Josef Plocinski som studerer til prest ved det pavelige Gregoriana-universitetet i Rom, mottok den 30. aug. under bispeddømmets presteretrett på Mariaholm lector- og acolyttvigselen av biskop Gran.

Josef Plocinski som er fra Porsgrunn vil etter endt studium sommeren 1973 motta prestevigselen i Norge og deretter gå inn i sjelesorgen i Oslo katolske bispedømme.

50 ÅR

Pater Chresten Krogh, OSB fyller den 26. i denne måneden 50 år. Hans adresse er Haukdal, Lia 2686 Lom.

Vi gratulerer med dagen.

VEIEN TIL PRESTEVIKSELN
FORENKLET

Paven har gjennom Rituskongregasjonen sendt ut to Apostoliske Brev hvor han foretar en gjennomgripende nyordning av de riter som hittil har vært obligatoriske for dem som studerte til diakon eller prest i den latinske kirke.

Den store og egentlige terskel til den klerikale stand blir etter dette diakonatet som ifølge Kirkens lære er et sakrament med varig karakter. Solibatloftet skal herefter, for de ugifte kandidater og for dem som skal bli prest knyttes til denne vigsel. (Se neste nummer av ST. OLAV.)

HAUGESUND

Ved en høytidelighet i den katolske kirken i Haugesund den 3. september ble soknepresten i Stavanger, pastor Alfons Wysiecki offisielt innsatt av biskop Gran som sokneprest også for St. Josephs menighet. Menigheten tok samtidig avskjed med pastor Littlewood. (Referat i neste nummer av St. Olav.)

SIDE 265

Klovnehistorie fra sykehuset om en dødsannonse og en smule menneskelighet.

Høstflommen av nye bøker er straks over oss, forlagene offentliggjør sine lister og skjulte hemmeligheter blir kjent. De neste måneder er lesetid. Men den unge mannen som sitter med en bok i parken en høstdag (bildet), får oss ikke til å tenke så mye på det som kommer, som på vår felles, ganske dystre fortid. Den er gjennomlevet for mange av min egen generasjon, for noen er misgrep og feil opp og avgjort, det er greit. Men det er visst ett avgjørende problem igjen: en ung generasjon som ikke har forståelse av hva første halvdel av dette harde århundre tross alt lærte oss — og som egentlig ikke ønsker en slik lærdom. Alle unge som tror at dette ikke angår dem. Her kommer den unge mannen på benken inn: hører han bare til den store skare av flittige unge som vi noe eldre synes tegner til å bli en gruppe fagidioter — låst inne i imponerende kunnskaper om ett enkelt emne? Eller hører han (tross sitt meget borgerlige antrekk) til alle dem av sin generasjon som ønsker å melde seg ut av verden? Om litt over en uke skal mange unge her hjemme være med i en folkeavstemning om norsk medlemskap i et europeisk samarbeide, det er en av grunnene til at vi synes det er dags for å snakke litt om den unge karens fortid. For det har han og andre unge nemlig, enten de vil ha det eller ikke. Fortiden angår dem. Og er de kloke, vil de granske den litt nærmere for å lære av våre feil og tabber. Alt bør helst ikke gjentas av skarer av nyutklekkede politisk blinde borgere.

Før de norske forlagene begynte å røre på seg, leste undertegnede et par bøker på engelske som burde ble pensum også for våre unge, enten de studerer medisin, lever med teknikk og ny matematikk eller om de mer romantisk klisterer gamle slagord på nye vegger. Den første av disse bøkene er den tidligere amerikanske avis-korrespondenten, historikeren William L. Shirers bok om den tredje franske republikks fall, THE COL-

PEN, UNG
MED FOR

LAPSE OF THE THIRD REPUBLIC. Den andre er den engelske forfatter og historiker Hugh Thomas bok om den spanske borgerkrig, THE SPANISH CIVIL WAR: Tilsammen omkring 1800 tette sider i pocetbok-format.

Shirer er fra før kjent for sin bok om Hitler-Tysklands vekst og fall. I boken om Frankrikes historie fra 1870-årene og inn i den annen verdenskrig, setter han ved hjelp av alle tilgjengelige dokumenter, intervjuer og selvstudium søkelyset på et annet sammenbrudd, den tredje franske republikks tragedie. Og det er kanskje nettopp i siste tiår av denne tragedie at vi finner særlig nyttig lesning for en etterkrigs-generasjon. En fransk pater jeg snakket med i sommer holdt da akkurat på å lese boken,

MANN TID

han sa følgende: «En glimrende bok, men hard å lese for en franskmann». Dokumentasjon av så mye menneskelig svikt, egoisme, blindhet og kanskje også ren feighet, gjør hans ord forståelige. Beretningen om hvordan for eksempel store grupper av unge ble avsporet i ekstreme ungdomsorganisasjoner, i voldsbruk og indre hat, må ha interesse også for oss idag. Beretningen om egentlig gode krefters ensidighet og isolasjon i disse årene kan også lære oss en hel del, hvis vi vil lytte. Med en blind og selvgod uvilje mot å samarbeide med de store flertallskrefter i fransk arbeiderbevegelse, i raseri mot det langsomme demokratiske spill og demokratiets åpenbare mangler, havnet mange i ekstreme politiske grupperinger hvor man ved bruk av utenomparlamentariske midler ikke gjorde annet enn å forbedre grunnen for herr Hitler.

Hugh Thomas bok skal nærmere behandles på de neste sider av dette nummer.

I begge disse bøker synes jeg personlig at det stiger frem et krav om samarbeide mellom alle som er det pave Johannes kalte mennesker av god vilje. Galskapen må ikke få gjenta seg. Men faren for at den kan gjøre det er til stede, det som skjer idag er ikke så veldig nytt og enestående. Shirer opplevde det meste av det i Paris i 30-årene. Fortvilelsen over de økonomiske krefters spill, uforstand og urettferdighet, bruken av rå vold, bruken av usannheter og slagord i det man trodde var en god saks tjeneste, forsøkene på å isolere seg fra det hele osv.

Det som disse to bøker lærer oss er da muligens dette: At galskapen kan, men ikke må få gjenta seg. Og at den eneste måte å hindre en ny tragedie er et samarbeid på tvers av grenser og partilinjer, på tvers av slagord og opprop.

Men dette må bli forstått av fler, blant annet kanskje av den unge mannen på benken i parken.

A. R.

SOMMERMINNER

Det har vært livlig på Mariaholm denne sommeren, med juniorleire, tenleire osv. Dagens forsidebilde og bildet over disse linjer er fra TEN II.

Et par bemerkninger til bildene: På denne siden slår pastor Rudi Kessels, bispedømmets ungdomsprest takten med to gamle sko i en musikalsk øvelse — på forsiden aner vi egentlig ikke om det er snakk om meditasjon, studiegruppe eller hvilpause, det ser ihvert fall varmt og godt ut. Bildene er tatt av Helge Müller.

«Høyst overdrevet?»

En uttalelse som må komme til å stå som en av de mest blåøyde i 1972 falt den 31. august da førsteamanuensis Ragnar Hauge ved Instituttet for kriminologi og strafferett ved Universitet i Oslo sa til Aftenposten at «engstelse for vold i dagens Norge er høyst overdrevet».

Det var en uttalelse som han hevder bygger på forskning og statistikk. Vi andre som synes noe annet har ikke stort å stille opp mot dette — bortsett fra våre erfaringer.

Samme dag som jeg leste Hauges uttalelse fikk jeg et brev fra en ung venn som var slått ned under et besøk i en kystby. Blått øye, rift i ansiktet, temmelig dype sådanne, sprukken underleppe og forstuet arm. Men noen grunn til engstelse er det selvfølgelig ikke.

En smukk ung kvinne jeg kjenner ble tilsnakket, fornærmet og truet

nylig av tre unge menn i en ellers tom vogn på tunnelbanen. Hun klarte å komme seg ut på en stasjon. Men engstelig, nei...

I sommer så jeg en ung gutt holde en broende og beruset guttegjeng på avstand med en diger kniv. Dramaet pågikk i over en time, en ble stukket litt, men ikke alvorlig. Gutte n e virket ikke engstelige.

Tidligere hadde jeg sett en annen halvsterk guttegjeng gå løs på en drosjebil da det ble krangling om betalingen. Det var så vidt sjåføren kom seg unna.

Ensomme kvinner går ikke gjerne på Karl Johan i Oslo sentrum etter at det har blitt mørkt.

Engstelige?

Vel, statistikken sier altså at vi ikke behøver være det. Og det er jo fryktelig betryggende.

RED.

VÅR FORTID

Av Åge Rønning

SLITEN ULV

Morris West:

Sommer med den røde ulv
roman, Gyldendal

Morris Wests beste arbeider foregår nok i Rom — jeg tenker på Djevelens advokat. Fiskerens sko og den som ikke er oversatt til norsk, Scandal in the Assembly, et uredd oppgjør med Kirkens behandling av skilsmisse, gjengifte osv.

Når West beveger seg andre steder, Vietnam, Midt-Østen og nå Hebridene blir det straks mer et chasespill. Sommer med den røde ulv har for mange svakheter, en litterær fikling med mange skjebnebestemte møter, «en strid på liv og død mellom to sterke personligheter» som man ikke helt tror på, en sjonglering med gælliske uttrykk som svakt forekommer en å være påklistret. Bokens jeg, en sliten suksesforfatter, kommer til en eldre venn på Hebridene for å slape av fra livet i Rom, han møter en vakker ung kvinnelig lege som han blir forelsket i og en trålerskipper som han må slåss med. Personlig håper jeg den slitne forfatter snart er så pass uthvilt at han kan reise tilbake.

A. R.

MICHELANGELOS SONETTER

Dreyer forlag har sendt ut en liten verdifull trykksak: Michelangelos sonetter. Det er et utvalg i gjendiktning ved Christen Gundelach.

NY ROMAN AV BORGHILD KRANE

Borghild Kranes bok på Gyldendal i høst, «Kvinner selv —» består av to lengre noveller som begge handler om kvinner og deres forhold til moren.

Skal vi først oppfordre andre til å lære av fortiden, så får vi være villige til å begynne med oss selv. Etter Bilbaos fall mot slutten av den spanske borgerkrig, brøt det ut en intens diskusjon blant katolikker om «de teologiske konsekvenser» av den blodige, nå så fjerne, krig. Debatten ble visst ikke nærmere berørt i ST. OLAV den gangen — man ble vel stort sett stående med de gamle mål på partene: rød og hvit, kirkeskjender og trosfelle. Likevel skjuler den omtalte debatt noe av vår fortid, og Hugh Thomas drar den frem i sin store bok THE SPANISH CIVIL WAR (lest i Penguinutgave.) Den sier noe om katolikkens feilgrep når de blandet sin tro og sine politiske anskuelser for sterkt. Det man kan lære er imidlertid også at vi skal være litt forsiktige med å felle en dom over Kirkens oppslutning om Franco i tredveårene. Det var meget forskjellige meninger i Kirken om alt dette, selv om denne mangfoldighet ofte druknet i noen godt publiserte katolske utsagn, for eksempel Pius XIIIs telegram da Franco hadde vunnet: «Lifting up our heart to God, we give sincere thanks... for Spains Catholic victory». Virkeligheten var heldigvis meget mer komplisert enn dette telegram skulle tyde på.

Men:

Hvordan kunne mange av Kirkens kvinner og menn likevel ta så grovt feil av situasjonen den gangen? (At de tok feil ble vel klart for de fleste noen måneder senere — da hadde både Vatikanet og den almindelige katolikk vel fått igjen politisk gangsyn.) Under den spanske borgerkrig hersket det ennå stor forvirring i gode menneskers sinn. Noe kan kanskje forklares med den usikkerhet som rådet nesten over alt i tredveårene. Var Vatikanet vaklende, var andre det samme. Lille Norge som Roosevelt skulle berømme i 1940 spilte heller ynkelig rolle sammen med andre demokratier i ikke-intervensjonssaken. Amerikanske katolikker sto splittet når det gjaldt Spania osv. Tingene floket seg sammen for de som ønsket fred i tiden før storkrigen forenklet begrepene.

Vi kan ikke lære av det som skjedde med Kirken den gang om vi ikke går tilbake og nøster opp noe av «fortiden». Bare på den måten kan vi være klokere en annen gang hvis det skulle trenge.

Meldingene om regjeringstropenes overgrep mot kirker og kapeller og henrettelser av prester og ordenssøstre må ha kommet som et sjokk over hele Kirken. På kort tid sto man der med tusenvis av nye martyrer og følelsen av at den span-

ske kirke ville bli utslettet hvis Madrid vant. Hugh Thomas legger ikke skjul på disse tingene, men han gir oss samtidig et innblikk i hva som skjedde i de områder nasjonalistene erobret. Den manglende balanse i informasjonene den gangen kan ha en god del av skylden for katolske feilgrep og en ofte ensidig satsing på Franco.

Hør selv:

I generasjoner hadde hat og forbitrelse og urettferdighet bygget opp til den eksplosjon som fant sted i «de rødes» Spania i den første tiden etter Francos militæroprør. Kirken, klostrene, prestene og ordenssøstrene ble regnet som en bedrestilt klasse som var med på å utbytte de fattige og som støttet de rike familiene i landet. Selv om Kirken ikke hadde noen del i selve opprøret, ble den ubarmhjertig angrepet av den republikanske militia. Man regner idag med at 6 832 geistlige og ordensfolk ble myrdet på denne måten, 12 biskoper, 283 nonner, 4 184 prester og 2 365 munk. Kirker ble brent over hele landet, verdifulle boksamlinger ødelagt, militiamenn gikk i førstningen til stor forlystelse for folk rundt i stjålne liturgiske klær. Biskopen av Guadix og Almeria ble tvunget til å vaske dekket på fangeskipet Astoy Mendi før han ble skutt, biskopen av Ciudad Real ble myrdet mens han

Et bilde tatt den 29. januar 1939: nasjonalisttropper inn i Barcelona, krigen er snart slutt.

arbeidet med et historieverk. En ordenssøster ble drept fordi hun nektet å gifte seg med en av de regjeringssoldater som stormet klosteret hennes i Madrid, Nuestra Senor del Amparo. Under en arrangert rettsak mot en prest i El Pardo-provinsen barberte en av soldatene seg i kirkens fineste kalk. I Cervera ble en rosenkrans presset inn i øregangene på en munk til hans ører ble sprengt, flere prester ble brent levende — det er nok av grusomme detaljer. Og nyhetene om disse tingene forklarer katolikkens sorg og harme den gangen. Og de forklarer også hvorfor en så klok mann som Pius XII til slutt kunne takke Gud for Francos «katolske seier». Kirken i Spania var tilsynelatende reddet.

Man overså dessverre noe vesentlig. Den 1. juli 1938 skrev Jacques Maritain en artikkel i *La Nouvelle Revue française* hvor han minnet om at de som drepte de fattige, «Guds folk», i religionens navn bar like stor skyld som de som skjøt ned prester i hat mot religionen.

Bare et mindretall i Kirken lyttet til hans ord antagelig, og det var tragisk. Var det grusomme skrekkmeldinger fra «det røde» Spania, var det i virkeligheten også like uhyggelige nyheter fra de områder seierherrene besatte:

Efter hvert som nasjonalistene med hjelp fra Tyskland og Italia rykket

inn i fler og fler byer og landsbyer, rullet en annen bølge av mord og henrettelser over landet. Den store franske forfatteren Bernanos hevdet at det var 3000 brutale mord og henrettelser på Majorca fra juli 1936 til mars 1937. Lederen for den engelske katolske skolen i Valladolid mente at 9000 ble skutt ned i den byen alene av Francos sikkerhetsstyrker, sivilgardister osv. Advokatrådet i Madrid regnet med over 9000 henrettelser de første ukene i Sevilla, 2000 i Saragossa, 5000 i Granada. Presidenten for Adoracion Nocturna i Pamplona fortalte biskopen av Vitorio at nærmere 8000 var henrettet som regjeringstro, oppviglere og kirkefientlige i hele Navarra i begynnelsen. Blant dem som mistet livet var for eksempel rektorene ved universitetene i Oviedo og Granada, generaler som forble tro mot regjeringen, alle sosialistiske deputerte som ble pågrepet (en ble myrdet i en tyrefekterarena med flammende spyd), alle aresterte representanter for Folkefronten, dikteren Garcia Lorca osv. Koner, søstre og døtre til de menn som ble slept bort, fikk ofte håret skåret av, i Sevilla lot man i dagevis likene av de drepte ligge ute i gatene for å skremme arbeiderbefolkningen til lydighet. Franco ga ordre om at han ikke ville ha benådningsandragender på sitt bord før henrettelsene var utført, et sted ble en mann henrettet på en bestialsk

Forts. side 265

Den moteriktige kultur

Denne boken som Cappelen nå sender ut i sin opprinnelige danske sprogdrakt, Henrik Stangerups «Løgn over løgn», er et ferskt og et viktig innlegg i dagens danske — og nordiske — kultur — og samfunnsdebatt. For boken som er hans tredje, ble han kåret til Årets forfatter — De gyldne laurbær 1972.

Den 35 år gamle forfatter, journalist og filmregissør tar i denne romanen for seg sin egen desperasjon og den lede ved de litterater han omgås, den moteriktige kulturgjeng i massemediene. Det er de «medprivilegerede lognhalse» som nå er blitt sosiale. For to år siden ville de ha smilt av ordet klassekamp. Nå taler de ikke om annet. Boken er et slag mot dette pampeveldet — og forfatteren tar seg selv med uten å nøle.

For selv om Henrik Stangerup mener at all vesentlig samfunnsdebatt går over hodet på litteraturen, bekjenner han seg likevel til den. I den talen han holdt ved overrekkelsen av prisen sa han: «Jeg er ikke enig med dem som mener at mennesket skal fordrives fra kunsten. For meg er intet viktigere enn å søke å forstå hva det egentlig vil si å være menneske, og i den forbindelse er litteraturen det beste middel».

Henrik Stangerup: *Løgn over løgn.*

Cappelens Forlag.

❧

VARULV

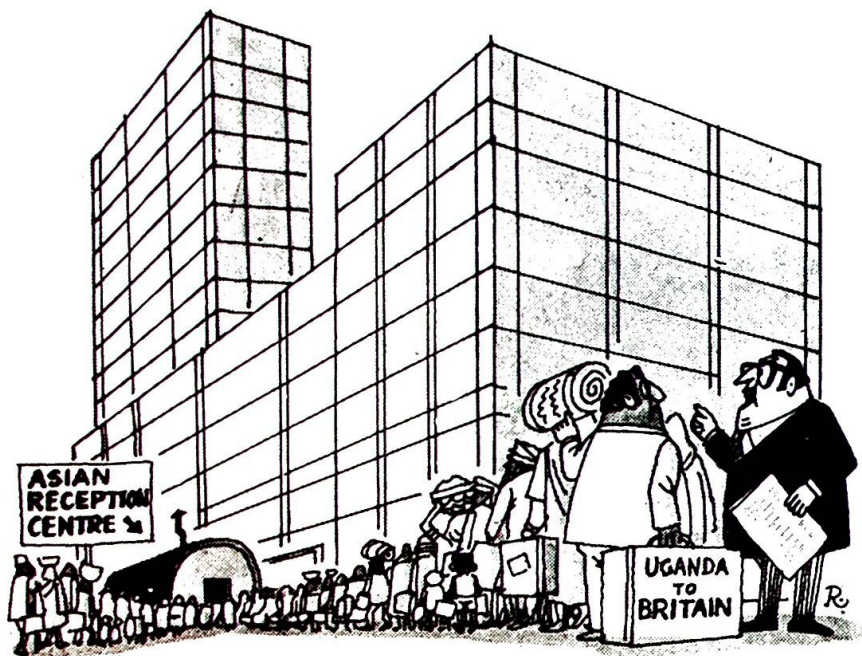
En av de forfattere som virkelig ble lest i forrige bokseseong var Frederick Forsyth. I løpet av ett år ble hans bok *Sjakalen* sendt ut i 17 land, over alt med stort hell. I år er han tilbake i norsk oversettelse (Gyldendal) med *Varulv*, en thriller om jakten på SS-menn i dagens Europa.

❧

Den svenske forfatteren Per Olov Enquist kommer i norsk oversettelse på Gyldendal med romanen *Sekundanten*, en idrettsroman som ikke har noen likhet med sportsjournalistikk.

John Ryan

"That? Ah no, that is reserved for the new Ministry of Population Control ..."

Tegneren Ryan i Catholic Herald har følgende kommentar: Lange rekker av innreisende fra Uganda, en av dem spør forventningsfullt om et nytt bygg i nærheten. Det svar han får er: «Det der? Nei, nei, det er reservert for det nye departementet for befolkningskontroll.....»

«TA GODT IMOT ASIATENE - -»

Opinionen i Storbritannia står tvilende, ofte direkte fiendtlig til mulighetene for at tusenvis av asiater som må forlate Uganda kommer til London Airport med britiske pass. Den katolske kirke, andre kristne kirker og immigrantorganisasjonene forsøker derimot å snu meningen og å forbedre mottagelsen av de nye borgere.

Biskop Joseph Cleary, hjelpebiskop i Birmingham og formann i den katolske kommisjonen for rasespørsmål sier rett ut at alle som blir tvunget til å forlate Uganda må få innreise-tillatelse i Storbritannia:

— General Amins erklæring om at alle uten borgerskap må forlate Uganda i løpet av tre måneder kan bare bety en ting, alle som ønsker det må få lov til å komme til Storbritannia. Da Uganda ble uavhengig, ble det fastslått i den konstitusjon som den britiske regjering den gangen satte opp at de asiater i Uganda som

ønsket det kunne få beholde sine britiske pass.

— Det ble gitt forsikringer om at Storbritannia ville overholde sine forpliktelser mot de som forble britiske borgere. Vi kan ikke gå tilbake på dette. Men det er ikke nok at vi lar de få komme inn i landet vårt. De må også mottas med sympati og vennskap. Folk av god vilje må få dem til å føle seg velkomne og gi dem hjelp. Det har de siste årene vært uro og usikkerhet rundt innvandrere, mange av dem har ikke klart å forsørge sine familier fordi de ikke har fått muligheter til å arbeide og handle. Dette må ikke skje med de som kommer fra Uganda.

Biskopen minnet om at Englands katolske biskoper ifjor gjorde det helt klart at de troende måtte gjøre alt som var mulig for å få innvandrere til å føle seg hjemme i Storbritannia. Menighetssaler skulle stilles til deres disposisjon, man skulle ta imot deres barn i engelske skoler osv.

UTLANDET:

«Orker

Redaktøren av Katolsk Kyrkotidning i Sverige, jesuittpater Lars Roth har på lederplass kommet med åpen tale om de amerikanske bombeangrepene i Nord-Vietnam. Samtidig stiller han spørsmål om de fleste av oss ikke lenger orker å protestere. Han skriver:

«Man har hørt så mye om krigen i Vietnam/Indochina at det blir vanskelig å reagere. I USA virker det som om en stor del av folket mener at det vel ikke er noe å bråke om lenger, Nixon har jo trappet ned krigen og trukket ut de fleste av mark-troppene.

Samtidig har likevel innsatsen i luften og til sjøs øket enormt. Vi vil ikke her ta opp det politiske spørsmål om hvis feil det er, heller ikke når det dreier seg om den siste offensiven, den som førte til opptrappingen.

Bombingen er derimot noe som man

DAGENS og kirke-

Stockholm-avisen DAGENS NYHETERs dekning av kirkestoff er i beste fall temmelig tilfeldig. Verre er imidlertid at stoffet ikke holder mål rent saklig. Et aktuelt eksempel er en serie av bladets Øst-Europa korrespondent, Lars Åke Berling.

Berling var tilstede under Kristi Legemsprosjon i den polske hovedstaden i år. Han beskriver begivenheten slik:

«Så plutselig, den store tronehimelen som bæres av seks prester, under den kommer han, Stefan Wyszynski, erkebiskop av Warszawa. Den 71 år gamle kirkeleder var blek og gammel, men skred frem med hodet høyt og over dette hode bar han en stav med et gullskimrende kors. Han bar det med egne hender, men inntil ham gikk to prester som støttet opp de gamle armene som holdt i staven. Mennesker ved siden av meg falt på kne...»

vi ikke å protestere lenger?»

ikke kan ignorere. Det har regelmessig kommet rapporter om nye rekordbombetokter. Man kan ta feil i vurderingen av hva som bombes eller av hva slags type bomber som anvendes. Men det rekker mer enn godt med å konstatere at det bombes mye.

Alt før man begynte den store opptrappingen i bombeangrepene, meldte amerikanske kilder at det var sluppet fler bomber over Vietnam enn det som ble kastet ned under hele den annen verdenskrig.

For den som vil danne seg en mening om hva dette betyr, kan det gjøres en sammenligning med hvordan Tyskland så ut etter krigen. Ødeleggelsene var enorme, nesten totale. Mange steder sto det bare et par hus igjen. Store byer ble radert ut til de var helt ufremkommelige. I en by som Wuppertal ble det sluppet ned store mengder av fosforbomber under et kort angrep. Tusenvis av mennesker

omkom — brennende ofre hoppet ut i Wupper, en elv med høye, bratte skrenter og lite vann. Krigen var nesten slutt, men hver kveld kom en sverm på 1000-1500 fly på ødeleggelsesraider. Det var bare ødeleggelse og tilintetgjørelser man var ute etter den gangen, og man lyktes — mer enn nok. Mang en engelske soldat sto undrende: Er virkelig alt dette nødvendig? I motsetning til mennene i flyene, fikk han jo se resultatet. Mange av oss har sett sporene litt senere, som turister, men da var det verste alt ryddet vekk.

Gjemmer vi bort dagens problem, mens det hele ennå pågår? Orker vi ikke å protestere lenger?

Det finnes dog eksempler på hva som kan gjøres. Det ene er en appell som er underskrevet av en rekke enkeltmennesker med forskjellig politisk og kulturell bakgrunn. Man protesterte mot bombingene av dikene,

men ba samtidig om pengehjelp til de ofre som ventet etter oversvømmingene. (Blant underskriverne på denne appellen er blant annet forfatteren Per Anders Fogelstrøm, riksbibliotekar Uno Willers, biskop Inge- mar Strøm, et par medlemmer av den svenske riksdagen og de to katolik- kene Barbro Alving og Gunnel Vall- quist.)

Det andre eksemplet finnes i den tidligere amerikanske justisminister Ramsey Clarks besøk i Hanoi. Han ville selv danne seg en oppfatning av omfanget av bombingene for senere å kunne gi en rapport til sitt eget folk.

Hans lavmelte kommentar i TV ny- lig sa mer enn høye rop. La oss håpe at han kan nå frem til det amerikanske folk og til de amerikanske myndigheter med sine ord. Det er bare der man kan beslutte seg til å stoppe bombingene og krigen».

NYHETER stoffet

Berling tror altså at tronehimmelen bæres over kardinalen som holder en stav over sitt hode og at folkemassen faller på kne for Wyszynski. Det burde ikke vært så vanskelig for journalisten å finne ut at den viede hosti bæres i en monstrans i prosesjon på Kristi Legemsfest. «Staven» var altså monstransen, tronehimmelen ble båret over sakramentet og folkets tilbedelse gjaldt sakramentet og ikke kardinalens person.

Dagens Nyheter er en av Nordens største, om ikke den største, dags- avis.

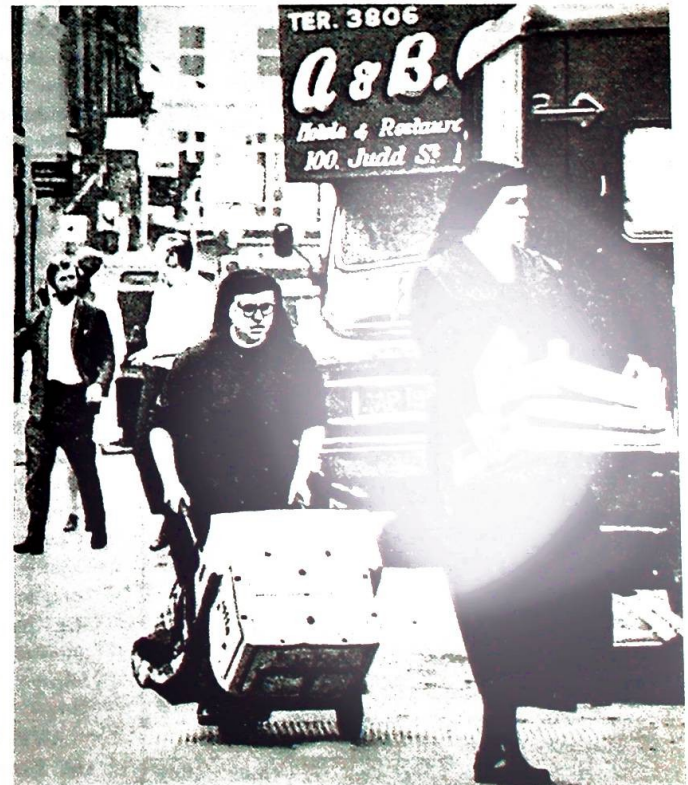
RED.

«A SORT OF LIFE»

Denne boken har på norsk fått tittelen *Noe av ett liv* (Cappelen) og behandler i erindringsform de første 27 år av Graham Greenes liv — i en slentrende stil, full av tørr britisk humor og en god porsjon selvironi.

Transportstreik

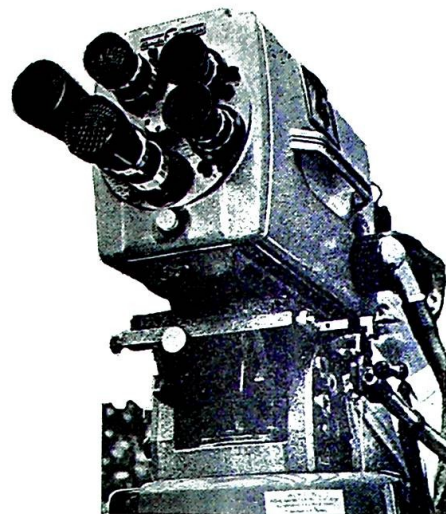

Det har vært transportarbeiderstreik i Storbritannia. På bildet ser vi to ordenssøstre som triller og bærer forsyninger til klosterets kjøkken.

GUDSTJENESTER PÅ S3N- OG HELLIGDAGER	Stille messe	H3y-messe
OSLO: <i>St. Olavs kirke</i> Akersveien 5 tlf. 20 72 26 - 20 72 44	l3rd.: s3nd.: 19.00	— 11.00 —
<i>St. Hallvard kirke, Franciskanerne,</i> Enerhauggt. 4, tlf. 67 23 83	8.35 18.00	11.00 —
<i>St. Dominikus kirke, Dominikanerne,</i> Neuberggaten 15, tlf. 55 07 71	9.00 12.30 19.00	11.00 — —
<i>V3r Frue Villas kapell, Montebello,</i> Ullernchauss3en 52, tlf. 55 81 21	9.00	—
<i>Grefsen kapell, Glads vei 23, tlf. 212355</i>	11.00	9.30
<i>Lunden kloster, 3vre Lunden, tlf. 212587</i>		10.00
ARENDAL: <i>St. Franciskus kirke,</i> Tyholmen, tlf. 22 209	8.00	10.45
BERGEN: <i>St. Paul kirke,</i> Christiesgt. 16, tlf. 21 54 10	9.00 19.00	11.00 —
<i>V3r Frue kirke,</i> Helleveien, tlf. 25 73 53 - 25 77 07	9.30	—
DRAMMEN: <i>St. Laurentius kirke,</i> Cappelensgt. 1, tlf. 83 20 19	8.30	10.30
FREDRIKSTAD: <i>St. Birgitta kirke,</i> Kongensgt. 9, tlf. 11 438	9.00	11.00
HALDEN: <i>St. Peters kirke,</i> Kristian V's pl. 1, tlf. 81 168	8.00	10.45
HAMAR: <i>St. Torfinns kirke,</i> Torvgt. 113, tlf. 23 751	8.30	11.00
HAUGESUND: <i>St. Josefs kirke,</i> Haralds gt. 21, tlf. 23 195	8.30	11.00
H3NEFOSS: <i>St. Theresias kirke,</i> Vesterngt. 5, tlf. 21 266	9.00	11.00
KRISTIANSSAND S.: <i>St. Ansgar kirke,</i> Kirkegt. 3, tlf. 24 225		11.00
LILLEHAMMER: <i>Mariakapellet,</i> Weidemannsgt. 3, tlf. 52 550	—	10.00
LILLESTR3M: <i>St. Magnus kirke,</i> Romeriksgt. 1, tlf. 71 28 85	8.30	11.15
MOSS: <i>St. Mikals kapell,</i> Ryggeveien 24, tlf. 51 038	—	11.00
PORSGRUNN: <i>V3r Frue kirke,</i> Sverres gt. 26, tlf. 50 793	8.30	11.00
SARPSBORG: <i>St. Olavs kapell (1. og 3. s3ndag)</i> O. Haraldssonsgt. 49, tlf. 53765	17.30	—
STABEKK: <i>Maria kirke,</i> Nyveien 17, tlf. 53 77 35	8.30 19.00	10.45 —
		9.30
STAVANGER: <i>St. Svitbun kirke,</i> Dronningens gt. 8, tlf. 25 534	8.00	10.45
T3NSBERG: <i>St. Olavs kirke,</i> Sandefjordsgt. 1, tlf. 11 949	8.00	10.45
TRONDHEIM: <i>St. Olavs kirke,</i> Prinsensgt. 2a2 Biskopen og presteg3rden tlf. 21 214	8.45 19.00	11.00 —
<i>St. Elisabeth hospital, 1la tlf. 21 670</i>	6.15	—
KRISTIANSSUND N.: <i>St. Eysteins kirke,</i> Flintegt. 5, tlf. 72 779	8.00	11.00
LEVANGER: <i>St. Torfinns kirke og</i> <i>St. Eysteins sykehjem, Jernbanegt. 29</i>	8.30	11.00
MOLDE: <i>St. Sunniva kirke,</i> Parkveien 23, tlf. 51 467	8.30	11.00
3LESUND: <i>V3r Frue kirke,</i> N3rvesund, tlf. 37 558	8.30	11.00
TROMS3: <i>V3r Frue kirke, Storgt. 94</i> Biskopen og presteg3rden, tlf. 3604	8.15	10.30
<i>St. Elisabeth hospital,</i> Mellomveien 50, tlf. 81 050	6.20	—
BOD3: <i>St. Eysteins kirke,</i> Hernesveien 22, tlf. 81 783	8.15	10.30
HAMMERFEST: <i>St. Mikael kirke,</i> Salsgt. 52, tlf. 11 447 (1. VII—31. VIII)	19.00 8.00	11.00 —
<i>St. Elisabeth Institutt, tlf. 11 392)</i>		
HARSTAD: <i>St. Sunniva kirke,</i> Skolegt. 4, tlf. 61 501	8.00	10.30

NYHETER OG KOMMEN- TARER

Et av de siste nummer av NEWSWEEK inneholder et interessant intervju med Irlands kardinal Conway. Vi tillater oss å gjengi noen av spørsmålene og svarene:

INTERVJUEREN: Hva er utsiktene for en løsning på konflikten i Ulster?

KARDINALEN: I øyeblikket er jeg noe pessimistisk. Hovedproblemet akkurat nå er vold. Londons beslutning om direkte styre fjernet en uoverkommelig hindring, en regjering som store deler av befolkningen ikke hadde tillit til. Men en av de største vanskelighetene nå er å få slutt på IRA's terror-kampanje, og jeg tror ikke dette kan oppnås ved et direkte frontalt angrep. En armé er ikke noen smidig instrument i en situasjon av dette slaget og kommet lett i konflikt med den sivile befolkning. Noe har man lært av siste høsts feil, jeg tror ikke den britiske hær kommer til å gjenta alle tabbene fra den gangen, men jeg er redd for at den kan havne i det samme dødelie som vi opprinnelig hadde.

INTERVJUEREN: Hva kan man gjøre for å stoppe IRA's voldsbruk?

KARDINALEN: Jeg tror at IRA i månedene april, mai og juni — nettopp fordi de britiske troppene i den perioden holdt seg i bakgrunnen — tydelig følte den kjølige stemningen mot seg fra den katolske del av befolkningen. Og jeg mener at denne kjølige stemning og avstandstagen er det mest effektive som kan stoppe dem.

INTERVJUEREN: Noen mener at Kirken ikke tydelig nok har fordømt IRA selv.

KARDINALEN: Det er helt uriktig å si at Kirken ikke har fordømt IRA. I løpet av de siste tre år har biskopene fordømt IRA's handlinger 40 eller 50 ganger — og i ordelag som gjorde det helt klart at de ikke snakket om voldsbruk i sin alminnelighet. De har for eksempel sagt: Hvilket menneske i sin sunne fornuft ønsker å bombe en million protestanter inn i et samlet Irland.

INTERVJUEREN: Kan ikke protestantene og katolikkene i fellesskap klare å hjelpe frem en løsning, en ekumenisk løsning?

KARDINALEN: Konflikten her er først og fremst politisk, sosial og økonomisk. Politisk ved at etterkommerne av de skotter og engelskmenn som slo seg ned her i nord føler seg knyttet til Storbritannia, sosialt ved at de for å holde sin stilling har diskriminert mot en ganske stor minoritet. Den tidligere statsminister i Nord-Irland, O'Neill sa at det fundamentale problem i landsdelen er Unionistenes frykt for at katolikkene en dag vil vokse til en majoritet og stemme dem ned. Dette er forenklet selvfølgelig, men jeg tror at det berører selve kjernen i striden... Når partene møtes, vifter de ikke med bibler og med rosenkranser, de vifter med to flagg, Union Jack og den irske trikolor. Lederen for de protestantiske kirkene her og jeg selv omgås vennskapelig. Om og om igjen har vi vært på TV sammen, drøftet situasjonen, bedt sammen. Hvis konflikten var rent religiøs, ville den vært løst av den ekumeniske aktivitet. Men nettopp fordi konflikten bunner i noe annet, har ikke denne aktivitet særlig stor virkning.

VÅR FORTID

Forts. fra side 261

måte, mens man tvang ham til å rope «Leve Kristus Kongen».

Hugh Thomas skriver at det var ihvertfall en forskjell på myrderiene på den ene og den andre side. Grusomhetene på regjeringssiden, de som rammet Kirken så hardt, ble som regel foretatt av uansvarlige elementer — og deres misgjerninger ble ofte beklaget av de ansvarlige. På nasjonalistenes side ble det hele satt i scene av det offisielle maktapparatet, av hæren, politiet og sivilgarden. På et møte med borgermestere i nærheten av Pamplona, sa Franco-generalen Mola til dem at det var «nødvendig å spre terror i folket. Enhver som åpent eller i det skjulte holder med Folkefronten må skytes».

Tro om ikke mange katolikkers blindhet i denne situasjon i det lange løp ble til skade for hele Kirken og førte til at man så på oss med mistro?

Men vi skal vende tilbake til den tiden Maritain skrev nevnte artikkel i La Nouvelle Revue de månedene da diskusjonen om «de teologiske konsekvenser» av borgerkrigen pågikk.

Diskusjonen var alt i gang da to kjente franske katolikker våren 1937 sendte ut et opprop til støtte for baskerne, det var Francois Mauriac og Jaques Maritain. Dr. Mugica, biskop av Vitoria som nå oppholdt seg i Rom skrev at han sluttet opp om deres tanker, men avslo fortsatt å gi sitt navn til støtte for forsvarerne. Han har øyensynlig bare sendt sine personlige protester opp i Vatikanet hvor de likevel, mener Hugh Thomas, kan ha spilt en rolle. Den brutale ødeleggelsen av Guernica styrket også ytterligere de som den høyre-orienterte franske katolske presse kalte «Crétiens Rouge». Men den 15. mai offentliggjorde to spanske dominikanere i Rom en skrivelse som i voldsomme ord benektet den tanke som de syntes levde i for mange katolske hjem: at man skulle holde seg nøytral når det gjaldt borgerkrigen. En slik nøytralitet kunne bare bety at man ga like rettigheter til «mordere, forædere mot Gud og fedrelandet». Synd, like lite som en forbrytelse, hadde rettigheter. Samtidig kalte er-

En
kloun

I tosenen ved siden av meg på sykehuset lå en klok, eldre lege, han hadde hatt hva man kaller «et første varsel», men var langt på vei fin igjen.

Dessuten hadde han humør.

Han fortalte meg en skyet ettermiddag om sine år som doktor på Sørlandet. I en avis hadde han engang funnet en klosset formulert dødsannonse som han ikke kunne glemme.

Det gjaldt en avdød, ensom kvinne som hadde vært:

99 år og jomfru, på en dag nær.

Nå er ikke dette noe å smile av i seg selv, særlig ikke for en som har gode venner i mange klostre. Men mannen vant mitt hjerte da han med oppriktig medfølelse og en hel del menneskelig

kebiskopen av Westminster krigen «for et veldig slag mellom den kristne sivilisasjon og den mørkeste heden- dom verden har sett». Osservatore Romano oppga et tall på 16 500 for myrdede ordenssøstre, biskoper, mun- ker og prester og Pius erklærte offi- sielt alle prester som ble drept for Kirkens martyrer. Claudel skrev sin berømte ode Aux Martyrs Espagnol.

Det er delvis som svar på alt dette at Maritain skriver den artikkel i La Nouvelle Revue som vi nevnte innledningsvis: de som slo ihjel Guds fattige bar like stor skyld som de som skjøt ned Kirkens prester. Det var nødvendig å si noe slikt!

Den 1. juli det året tok det spanske hierarki, ledet av kardinal Goma, det ekstraordinære skritt å sende et brev til «alle verdens biskoper». I dette brev forklarte biskopene at de ikke hadde ønsket noen vepnet avgjørelse i Spania, selv om tusener av kristne hadde grepet til våpen på sitt per- sonlige ansvar «for å verge religio- nens prinsipper». De hevdet at landets lovgivende myndigheter siden 1931 hadde søkt å forandre «Spanias his- torie på en måte som var i strid med nasjonens ånd». «Komintern hadde forsynt en vepnet militia med våpen for å gripe makten». Borgerkrigen var derfor teologisk en «rettferdig krig».

(Man mer enn aner at biskopene mente at den var rettferdig for nasjo- nalistene).

Biskopene minnet om alle de drepte prestene og sa at mens deres fiender

varme sukket og sa til meg:

— A, hvor jeg unnte henne den dagen. Etterpå lå jeg og glante opp i taket og E tenkte litt på det han hadde sagt og på min egen reaksjon. Til slutt syntes jeg at jeg forsto ham og hadde råd til å fortelle historien videre.

Han gjorde jo ikke narr av noe som helst egentlig. Han var sikkert istand til å verdsette og respektere et ordens- kall. Han var både bereist og hadde lest meget, ikke bare om sitt yrke.

Men han hadde også i et langt liv og under en lang praksis sett hva ensomhet kan være for en tragedie i et menneskes liv når vedkommende til syvende og sist var ment for noe annet.

99 års ensomhet. Det som kan være en gave hvis det er levet for andre og i et fellesskap kan bli skrikende sårt under andre forhold.

Og derfor er min venns lille bemerk- ning både fornøydlig og menneskelig fin, noe av det fineste jeg hørte de siste ukene.

A, hvor vi unnte henne den dagen.

som hadde vært «opptatt av demo- nenes doktriner» døde etter en lovlig dom, hadde Kirkens sønner blitt for- sonet med Gud. Biskopene sluttet med å kalle Nasjonalistbevegelsen en vel- dig familie... Til tross for dette sa de samtidig at de ville være de første til å beklage en utvikling som eventuelt kom til å erstatte det «uansvarlige parlamentariske styret» med en dik- tatur uten røtter i nasjonen. Til slutt bebreidet de — i moderate ord — de baskiske prester for ikke å ha lyttet til Kirkens stemme. (Brevet ble ikke undertegnet av erkebiskopen av Tar- ragona og av biskopen av Vitoria).

Det spanske hierarki rettet an- klager til paven mot de baskiske prester fordi de «hadde opptrådt som politikere og båret våpen». Den bas- kiske geistligheten svarte at ingen av prestene var knyttet qua prest til Nasjonalistenes parti og at ingen av dem hadde gått med våpen. Likevel kom snart etter Roms anerkjennelse av Burgos-styret, altså av Franco- regimet. Enhver katolikk som i likhet med Maritain talte republikanernes sak, ble herefter, skriver Thomas, ihvert fall teknisk å betrakte som en opprører mot paven.

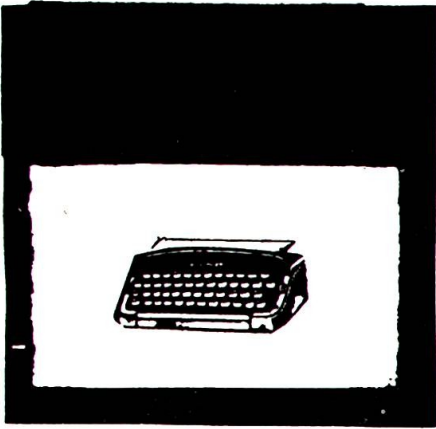
Debatten fortsatte gjennom hele borgerkrigen, først og fremst i Frank- rike. Mauriac fortsatte å skrive i for- svar for republikken, Maurras gikk til stadige motangrep i L'Action Fran- caise. Bernanos offentliggjorde Les Grands Cimenteres sous la lune, en

(Forts. neste s.)

BISPEDØMMET:

Leserbrev om «antikapi gruppe» og åpne

«ANTIKAPITALISTISK»

Herr redaktør!

Noe forsinket, men ikke med mindre interesse av den grunn, leste jeg erklæringen fra «samfunnskritisk gruppe» i Oslo, i ST. OLAV 12/13-72.

Det synes som om gruppen er inspirert av marxistisk analyse, men forøvrig fri for marxistisk ortodoksi. Samtidsvurderingen virker populistisk/økologisk, og strategien formodes tilsvarende.

I tillegg til det politiske mål: «å endre maktstrukturen i samfunnet», har gruppen også et praktisk — evangelisk (?): «frigjøre Kirken fra sin solidaritet med det kapitalistiske system».

Vår fortid

(Forts. fra forrige s.)

sak som ga en rystende skildring av nasjonalistenes herjinger på Majorca. En høyre-orientert skribent svarte med artiklen Les Grands Chantiers au soleil. En jesuittpater skrev en bok i Barcelona, Montserrat, for republikken og med kommentarer til biskopenes brev, spanske prester i Belgia skrev en bønn hvor de hyldet Franco, i England antydet en skribent Douglas Jerrold at Franco muligens var en helgen. i USA viste meningsundersøkelser at fire av ti amerikanske katolikker ikke fulgte biskopene osv. osv.

Dette er vår fortid som katolikker, og vi burde ikke gjemme den vekk, men heller lære noe av den. For eksempel, til å begynne med, kunne vi lære at vi må respektere trosfellers meninger når de går på tvers av våre egne. Sannheten er innviklet og mangfoldig og kan ikke forklares ut fra det ene eller andre partisynt.

Jeg går ut fra at vi er mange som er interesserte i å arbeide frem mot disse mål. — Er gruppen innstilt på å nytte ST. OLAV som medium for kontakt med oss som er utenfor dens geografisk bestemte virkefelt?

Er redaksjonen villig til å åpne spaltene for utveksling av erfaringer fra, og «handlingsorientert standpunkt» for antikapitalistisk kristendom?

ØIVIND BJØRTVEDT

SVAR

Kjære Bjørtvedt,

Jeg aner ikke om gruppen «er innstilt på å nytte ST. OLAV som medium» — der imot er det helt klart at ST. OLAV ikke vil la seg «nytte» av noen som helst.

RED.

SPLINTEN OG BJELKEN

Herr redaktør,

I ST. OLAV nr. 12/13 er det en erklæring fra Katolsk anti-kapitalistisk gruppe. Den er et nytt bevis på

at Bibelen er full av evigvarende sannheter. Det er så lett å finne splinten i sin nestes øye, men ikke bjelken i sitt eget.

Forlange, angripe, kritisere og reformere andre i stedet for seg selv. Misunne andre. Så hat. Er det kristendom?

Er det kristendom:

Å sløse med tiden, overdreven bilkjøring, kunstige leskedrikker. TV, farge-TV, campingvogn, luksushytte, høye boligutgifter og uendelig meget mere av overdrevent forbruk i en verden full av sult og nød.

Har gruppen trukket ut disse bjelker?

Det finnes flere bjelker som det blir mere og mere viktig å trekke ut. Det er forbrytelsene mot de økologiske lover, og derved også mot Guds lover: produksjon og forbruk av plast, kunstige tekstiler, giftige vaske-midler, giftige preparater, kunstgjødsel, oljefyring i private hjem, verdifullt gjødsel blir brent opp eller ledet ut i havet til stor skade for livet der.

Det eneste som man både har rett og plikt til å forlange er: Evangeliet fritt ut til alle land.

Katolikker i Moss kjenner godt dette huset, her ligger nemlig det katolske kapellet i byen.

talistisk kirker

Det eneste som man har rett og plikt til å angripe er: tyverier av kirker.

Det eneste som man både har rett og plikt til å kritisere er: propaganda for ondskap og råttenskap under dekke av «debatt», «liberalisering», «selv bestemme over sin kropp» og menneskenes lover over Guds lover.

Forøvrig må man konsentrere seg om å trekke ut bjelkene.

ALF SIMON MARKUSSEN

STENGT

Herr redaktør,

En ting som imponerte meg litt da jeg først kom i kontakt med den katolske kirke, var de åpne kirkene. Jeg var vant til at kirker stort sett var stengt, bare til søndagsbruk.

Jeg har et arbeid som fører meg rundt om i landet, og en av de ting man finner på da, er jo å se om det er en katolsk kirke på stedet. Litt sightseeing-nysgjerrighet kanskje. Men det er da noe mer i det, det er godt å kunne gå innenfor noen minutter, midt i travelheten, midt i hverdagen, midt i ensomheten langt hjemmefra.

Men etter hvert blir det bare sightseeing tilbake. Stadig flere steder møter en stengte, avvisenede dører. I by etter by, la meg slippe å nevne dem ved navn. En tid håper man på en tilbaketrukket men dog åpen sidedør, eller iallfall en henvisning til nærmeste nøkkel, men tilslutt resignerer man helt: Ingen kirker åpne, prøv en annen gang. Eller en annen kirke. Forunderlig nok: Senest i går kjørte jeg forbi en protestantisk kirke med et svært skilt utenfor: Kirken er åpen. Værsågod kom inn.

Nå skjønner man selvfølgelig hvorfor. Iallfall fornemmer man ungebrauk, rampestreker, hærverk, tyveri, misbruk. Så dette er ingen anklage mot bekymrede sokneprester, knapt nok en bebreidelse. Kall det et hjertesukk.

HELGE MULLER

FLYKTER VI FRA KORSET?

Under høymessen i fransiskanerkirken på Enerhaugen i Oslo den 22. kirkesøndagen holdt pater Hølscher en preken hvor han til slutt sa følgende:

«I våre dager tenker vi mindre formalistisk enn før, mindre strengt på mange måter. For mange virker dette befriende, og på mange måter har vi fått et bedre syn på Guds kjærlighet. Men på denne søndagen kan vi også stille oss spørsmål om Jesu ord til Peter ikke også gjelder mer eller mindre oss. Om han ikke også sier til oss katolikker: «Dere tenker for meget på menneskevis, dere har ikke sans for Guds veier». I all progressivitet og moderne tenkning, bør vi nemlig alltid være på vakt så vi ikke alt for lett forsøker å komme frem til et kompromiss — fordi alle i vår tid nå en gang tenker eller taler eller handler på den og den måten. Uten at vi oppdager det selv har vår mening og vår innstilling tilpasset seg så meget det som verden tenker, sier og gjør, at vi for ti år siden kanskje ville blitt forskrekket hvis vi hadde sett oss selv slik vi er nå».

«Dette gjelder moralspørsmål, men

også vårt åndelige liv, vårt bønneliv, vårt Gudsforhold, vår botferdighet og syndsbevissthet».

«Vi skylder Gud en åndelig gudsdyrkelse, vi må la oss forvandle av et nytt sinnelag så vi skjelner hva som er Guds vilje, hva han ser på med glede, hva som er fullkomment. Kanskje må igjen en helgen som den hellige Frans til for å åpne våre øyne. En som virkelig kan la oss forstå hvor langt det har kommet med oss, hvor meget vi har latt oss prege av denne verden».

«En slik sjokkvirkning mener Kirken kanskje å oppnå med oss, når Kirken idag formidler Jesu strenge ord: «Bort fra meg, Satan, du tenker som et menneske og har ikke sans for Guds veier».

«Uten å bli skrupuløs, er det godt for oss alle sammen, av og til ihvert fall, å benytte oss av botens sakrament for ærlig overfor Guds åsyn å vedkjenne oss at vi mange ganger har flyktet fra korset slik Peter ville at Kristus skulle gjøre. Det er godt for oss alle sammen at vi av og til spør oss selv: Hva gagner det et menneske å eie hele verden, dersom prisen er vårt eget evige liv?»

ST. OLAV

KATOLSK

TIDSSKRIFT

HVER 14. DAG

KR. 40,— PR. ÅR

ISLANDS KATOLIKKER

Da flyet nærmet seg Reykjavik, speidet jeg etter to ting: den katolske domkirkens tårn og Snaefellsjökulls topp borte i nordvest. Luften var klar, og jeg så dem begge: Kristi Konges domkirke på Landakots høyde midt inne i byen, ikke så imponerende som den hadde virket ved innvielsen 1929, men fremdeles lett å skille ut i bybildet. Og ti mil mot nordvest — hvilket sikte — det snedekte krater som Jules Verne gjorde berømt da han lot sin «Reise til jordens indre» begynne der. For rett å forstå sagaøya trenger man begge disse siktepunktene.

Det var i 1857 Jules Verne lot sin romanhelt, professor Otto Lidenbrock sammen med to medhjelpere klatre opp på Snaefellsjökulls lavadekte skrenter med den plan å finne inngangen til jordens indre. Hvilket de også gjorde, vi minnes fra barndommens lesning om deres dramatiske ferd i svoveldamper hvordan den sluttet, de kom opp i syd gjennom Stromboli og hadde altså bevist det som skulle bevises: at inngangen til jordens indre finnes på Island. Dete er science fiction, av tidlig og godt merke. Og den har i seg det frø av sannhet som gjør den så overbevisende, på Island med vulkanutbrudd og hete kilder er man nærmere jordens indre enn noe annet sted. Snaefellsjökulls hemmelighetsfulle høyder og menneskers liv i dets skygger har også inspirert Halldor Kiljan Laxness til en roman. Laxness forfatterskap er bare et naturlig, om enn fullendt uttrykk for det som bor i hver islending: kjærlighet til øya og dens tusenårgamle historie — og en evne til å gi poetisk

Av Rune P. Thuringer

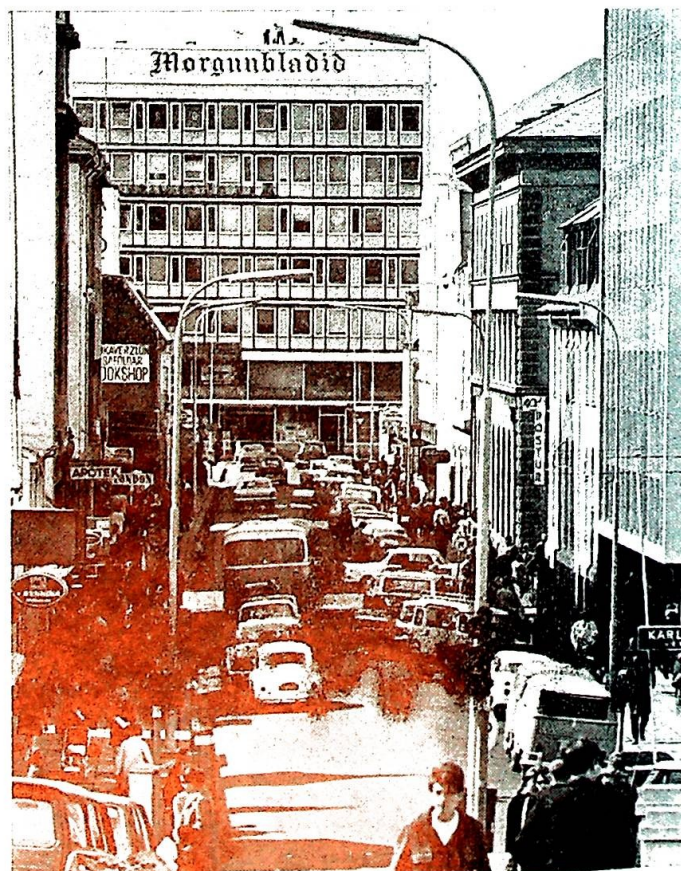
uttrykk for dette. Historie, litteratur og sprogfølelse er viktige element i islendingenes tenkesett. Studenten som jeg hørte holde agitasjonstale den 19. juni i Reykjavik under en demonstrasjon for kvinnens rettigheter og for bedre utdanning holdt sin tale på vers.

Samme år som Vernes romanhelt, men denne gang i virkelighet, besøkte en annen reisende Island. En katolsk prest fra Frankrike, pater Bauldoin gikk i land i Reykjavik og begynte å se seg om etter muligheter til å praktisere den katolske tro igjen på Island. I første omgang har han antagelig forsøkt å gi de såkalte franske Islandsfiskere åndelig hjelp. I 300 år hadde lutherdom slik den var formet ut i en dansk statskirkeordning hersket på øya. Den hadde blitt innført, men uvanlig stor brykshet, gjennom halshugging i 1550 av Jon Arason, landets siste givning om religionsfrihet som Danmark hadde fått i 1849 gjaldt ikke for danske kolonier, katolsk misjon på Island måtte gå frem meget forsiktig. Det lyktes imidlertid pater Bauldoin å få med seg to gutter fra Island til Frankrike for at de skulle få en utdanning. Det var Jon Sveinsson og Gunnar Einarsson. Begge ble katolikker og spilte viktige roller senere i Kirkens nye arbeide på Island. Jon ble jesuittpater, han virket mesteparten av sitt liv i utlandet, men skrev under pseudonymet «Nonni» en rekke utmerkede barne- og ungdomsbøker på islandsk. Det sted han ble født, Akureyri har hedret ham ved å innrede hans

barndomshjem til et Nonni-museum — liksom man ved det gamle bispesetet Holar ikke langt der fra har bygget et høyt tårn til Jon Arasons ære.

Gunnar Einarsson, den andre av pater Bauldoins læringer, vendte derimot tilbake i 1870 til Island. Da man i 1895 kunne etablere en katolsk misjonsstasjon i Reykjavik, ble hans hjem det naturlige samlingspunkt for katolske prester og ordenssøstre. En av Gunnars sønner, Johannes Gunnarsson, ble den som direkte skulle føre pater Bauldoins intensjoner videre, han ble presteviet i 1924 og viet i 1944 til biskop i Holar. I over tyve år ledet han den katolske kirke på Island. Da han i 1964 dro seg tilbake som emeritus, kunne han se tilbake på en enestående utvikling siffermessig. Den første gruppen på

noen dusin katolikker hadde blitt nærmere tusen. Jeg traff biskop Gunnarssons bror Hjalti en dag i Reykjavik og følte meg kirkehistorisk høytidelig da jeg trykket den 79 år gamle fabrikkarbeiderens hånd — det var altså hans far som fulgte den franske prestens oppfordring og ble landets første katolikk i ny tid. Han fortalte at han hadde hatt pater Sveinsson som lærer i København, bl. a. i svensk, noe denne imidlertid først måtte reise over til Malmø for å lære seg. Hjalti og de andre søsknene gikk ikke inn i geistligheten, men da jeg så den gamle mannen som lykkelig ovehode for fire generasjoner islendinger, fattet jeg hvor stor og viktig legemennens apostolat egentlig er. Den katolske kirke måtte da den vente tilbake til Island bygge på impulser utenfra, i Bauldoins tilfelle Frankrike, derefter Tyskland og Holland. Hvordan skal de hollandske Montfortprester som

Reykjaviks sentrum

idag har hovedansvaret for den katolske kirkes virksomhet på Island kunne leve seg inn i den historiske i litterære virkelighet som er så aktuell i alle islendingers tanker? Her har de katolske legmenn en fasinerte oppgave som forbindelsesledd og idekanal mellom verdenskirken og den islandske kulturskatt. Johanna Hjaltadóttir og hennes mann Bjørn viste meg stolt husets boksamling da jeg var på besøk hos gamle Hjalti. Der fantes de alle, fra Snorres Edda til Hallgrim Petursons Passionssalmer og Laxness Islands klokke.

1100 års historie, vel-dokumentert som om man var i Nær Orient, lever i hver islendinges sinn. I de øvrige nordiske land er vi vant til i beste fall har adgang til runestenenes knappe og stereotype vidnesbyrd om vikingtidens hendelser. Her er kilde grunnlaget helt anderledes. Det finnes en velutforsket og omfattende litteratur, den islandske saga, som på et utmeislet, kunstnerisk sprog beskriver hvordan Ingolfur Arnarsson og hans øvrige landåmssmenn kom til øya i året 874, hvordan landet ble bebygd om Alltinget, om kristendommens komme, om ufredstidene som fulgte sturlungenes feider. Mange faktorer bodro til at sagalitteraturen ble skapt — muntlig på 900-tallet, skriftelig 200 år senere. Den katolske kirken spilte en avgjørende rolle, Kir-

ken aksepterte den muntlige sagatradisjonen og stilte sin skrivekunst til rådighet for morsmålet — med en respekt for materialet som man må beundre. Det var på sine steder temmelig rått og bloddryppende. En viss rolle kan de irske trellene som landnåmssmennene førte med seg også ha spilt. Man har sagt at like vel som rødhårheten kan skaldeevne ha kommet fra det irske. Men den islandske forskeren Sigurdhur Nordal sier ihvertfall i sin avhandling fra 1954 at «tid og kalveskin» gjorde utslaget. Rikelig fritid i vinterhalvåret og god tilgang på kalveskinn var viktige forutsetninger for at den nasjonallitteratur som nå er Islands stolthet ble skapt. Det å kunne sitere Eigill Skalla-Grimsson og Snorri Sturlusoj, det å kjenne til almenutdannelse. Islands radio har et program som går som en serie fra uke til uke, opplesning av sagaen. Det moderne Islands lykkeligste dag, nest etter selvstendighetsdagen 18. juni 1944, må ha vært den april dagen i vår da man gjennom en beslutning av den danske regjering fikk igjen Flatøyaboken og Kongeboken, de to viktigste av de gamle håndskriftene i pergament.

Det andre siktepunktet for en som kommer reisende med fly, den katolske domkirken, står (Forts. neste side.)

Nordens katolske biskoper er samlet til viktige møter på Island nettopp nå og ST. OLAV håper å kunne bringe referat av møtene i ett av de første numre. I dette nummer en artikkel av vår svenske pressekollega Rune P. Thuringer om Sagaøya og våre trosfeller der oppe.

RED.

Norsk messe II på lydbånd

Studenter ved Musikkonservatoriet i Oslo under ledelse av studie-sjef Einar Solbu, har sunget inn pater Norheims messe nr. 2 på lydbånd. (Speed 3 3/4). 8 cm eller 10 cm.

Lydbåndkopier à kr. 30.— til salgs i **ST. OLAV BOKHANDEL**, Akersv. 5, Oslo 1. Tlf. 20 7248.

Sendes også pr. postoppkrav.

Høstmørke?

Det hjelper med LYS og RØKELSE!

Evighetslys:

Røde firkantede glass	kr. 5,—
En pakke med 12 lys som hvert brenner 8 timer	» 7,—
Røde runde glass	» 5,—
En rull med 5 lys som hvert brenner 24 timer	» 7,—
½ kg beste sort «Tre konger» røkelse	» 20,—
¼ kg beste sort «Tre konger» røkelse	» 10,—
10 kullbriketter	» 1,80

Sendes også pr. post.

ST. OLAV BOKHANDEL, Akersv. 5

Oslo 1. Tlf. 20 72 48

Åpent 9—16. Lørdager til 14.

FYRINGSOLJE

brukes av

St. Olavs kirke	}	Oslo
Bispegården		
St. Joseph's Institutt		
Vor Frue Hosp. Nerveavd.		
St. Dominikus kirke	}	Oslo
Lunden Kloster		
St. Elisabethsøstrenes Pleiehjem	}	Arendal
Sta. Katarinahjemmet		
St. Franciskus Kirke		
St. Franciskus Hosp.		
St. Pauls Kirke	}	Bergen
Vår Frue Kirke		
Marias Minde		
St. Franciskusøstrenes Moderhus		
Øyenklinikken	}	Bergen
St. Josefs Hosp., Drammen		
St. Torfinns Klinik, Hamar	}	Hammerfest
St. Elisabeth Inst.		
St. Mikals Kirke		
St. Mikals Prestegård		
St. Theresia Hosp.	}	Hønefoss
St. Franciskus Hosp.		
St. Magnus Kirke	}	Lillestrøm
St. Magnus presteg.		
St. Elisabeths Hosp.	}	Tromsø
Vår Frue Kirke		
Bispegården	}	Trondheim
St. Olavs Kirke, Bispegården		
St. Olavs Kirke	}	Tønsberg
St. Olavs Prestegård		
St. Olavs Klinik		

Ved bestilling av olje:

Oslo 68 34 60 - Service 68 34 66

som et veldig synlig tegn på katolsk nærvær i landet. Antall kirkemedlemmer er idag drøyt tusen, men man har pekt på at bare to, tre hundre av disse er aktive og praktiserende. Vanlige vesteuropeiske metoder for religionssociologiske undersøkelser forslår imidlertid ikke i dette land av fjell og lavaørkener, messebesøk og kommunionsfrekvens kan av praktiske grunner på mange steder ikke blir regelmessig hver søndag. I Aureyri i nord for eksempel finnes det et katolsk kapell, men ingen prest. En prest må komme fra Reykjavik, og reisen på 45 mil kan ikke gjøres på en dag alle årstider. Et annet vanlig mål på kirkelig liv, legfolks frivillige aktivitet må også anvendes med forsiktighet her. Islands katolikker er vel inne i religiøse spørsmål, de er lojale og samtidig imponerende selvstendige. Men deres engasjement i organisasjoner og «strukturer» hemmes av et nærmest økonomisk problem, i motsetning til sine forfedre har de dårlig med fritid. De fleste har to arbeider, eller i det minste et hovedarbeid pluss omfattende ekstraarbeider. Det er nødvendig for å

kunne eksistere. Mine lærerkollegaer for eksempel har nok fire ledige sommermåned, men likevel knapt en dags ferie, en arbeidet som politimann, en annen som kontorhjelp ved Universitet, en tredje som guide. Det har sammenheng med landets økonomiske situasjon i det hele. Man utnyttet ikke riktig sildeboomen i midten av seks-tallet, brukte opp inntektene, glemte å investere. Da tilbakeslaget kom i 1967 ble det arbeidsløshet, devaluering, tilstramning. Nå er man vel oppe igjen, men man

har lært av erfaringene, velferd, investering og arbeidsinnsats hører sammen. Man må også tenke på hvor ung nasjonen er. Det danske styret fra 1380 ga ikke rom for eget initiativ i næringslivet. Århunderer med dansk handelsmonopol hindret en effektiv utvikling med merkantive tradisjoner og kjøpmannsfamilier. I den oppbygging av Islands sosiale funksjoner som har funnet sted de siste 45 år har forerig den katolske kirken spilt en ikke ubetydelig rolle, med sykehus i Reykjavik,

Hafnarfjordhur, folkeskole i Reykjavik og trykkeri i Stykkisholmur. — For å gå tilbake til legfolket skal det ellers i sannhetens navn sier at det siden 1968 finnes en katolsk legmannsorganisasjon, FKL (Felag Katholskia leikmanna) med målbevisste og dyktige folk i ledelsen. I stiftets pasoralråd, valgt våren 1971 på initiativ av biskop Hinrik H. Frehen sitter også legfolk. Man har der akkurat begynt på en lovende virksomhet som et rådgivende og forslagsstillende organ ved biskopens side, på linje

«GUD ER KJÆRLIGHET»

3. bind i den kanadiske serie av bøker for religionsundervisning for barn er i handelen. 4. bind ventes i løpet av høsten. Bøkene koster

kr. 25, pr. stk. og kan bestilles fra

DEN KATEKETISKE KOMMISSJON

Nygårdsgt. 3 - 5000 Bergen

DRAMMEN

GUSTAV THIELEMANN

Pølse- og hermetikkfabrikk

Tif. 83 41 84 - DRAMMEN

FREDRIKSTAD

Byens spesialforretning

Olsson
TAPÉT OG GULVBELEGG

Agentgt. 1 - Tif. 17 080

Andr. Jønne &

Kontormaskiner - Kontorutstyr

Storgt. 4 - Fredrikstad

Tif. 12 945

DRAMMEN

GUSTAV BØHM & SØN A/S

Bakeri og Konditori

Drammen

FREDRIKSTAD

C. HANSENS

Trykkeri og Bokbinderi

Tif. 13 056

FREDRIKSTAD

EDVARSEN & NORHEIM A/S

Autorisert Installatør

Radio og Elektrisk utstyr

Tif. 11 220 - Fredrikstad

ØSTFOLDMEIERIET

Avd. Fredrikstad

FREDRIKSTAD
GLASSMAGASIN

O. Henriksens Sønner

Aut. Rørleggere og Rørhandel

Etabl. 1904

FREDRIKSTAD

Sentralbord 15 840

med Konsilets beslutning.

Det er en spesiell oppgave for Kirken her på Island å formidle til folk på deres eget sprog den internasjonale skatt av bøtter, hellige tekster og konsildokumentene. Dette høres kanskje enkelt og litt enfoldig ut, men faktisk er det et komplisert problem av et helt annet slag enn i de øvrige nordiske land. Sproget er for islendingen intimt forbundet med landets lange historiske og litterære tra-

disjon. Gramatikken er innviklet. Det har aldri vært dialekter på øya. Låneord aksepteres ikke, en statlig sprogvernkomisjon forsyner sproget med de nykonstruksjoner som trengs. Telefon heter således simi, datamaskin heter töllva osv. Kirken har i høy grad tatt hensyn til dette problem i presentasjonen av sine tekster. Man kan ikke si *konsil*, et ord som efter 1965 gikk igjen på de fleste sprog, det får bli

kirkjuthing. Alle taler, alle skrivelser og spesielt alle trykksaker må være ortografisk korrekte. Det er en selvfølge at prestene har ferdig utskrevne manuskripter til sine prekenere, det gjelder også den lutherske statskirkes prester. Spørsmålet om i hvor stor grad den islandske

katolisisme har lyktes i alt dette besvares best gjennom et besøk ved en messe. I domkirken våpenhus kikket jeg på en messebok utgitt 1969, allerede første møtet med katolsk idekommunikasjon på sagaøya var en opplevelse.

«Avsluttes neste nr.»

LØSSALG AV ST. OLAV

i Grundt Tanums Bokhandel, Universitetsbokhandlene i Sentrum og på Blindern.

OSLO

Allslags snekkerarbeid utføres
REIDAR MYRVOLD & SØN

Gladsvel 23, Grefsen
Tlf. 21 18 32

OSLO

C. Tennant Sons & Co. A.s

Tollbodgaten 27 - Oslo - Telefon 42 18 94

MALERMESTER

Otto Foerster

utfører allslags maler- og tapetserarbeider
Tlf. 21 69 06

THRONSEN & CO.
BOKTRYKKERI

Bernh. Getzgt. 3 b, Oslo
Telefon 20 40 02 - 20 70 02

TASEN BOK- OG PAPIR A/S
ERLING THORNE

Kaj Munks vel 41, Oslo 8
Tlf. 23 02 40

E. Sunde & Co. Rørleggerbedrift A/s

VARME- SANITÆR OG SPRINKLERANLEGG

Ulvenveien 89, Økern, Oslo 5. Tlf. 67 77 84

T. S. JACOBSEN

BEGRAVELSESBYRA

Ullevålsvn. 1 - Oslo

Privat 55 77 87 - 69 43 72
Tlf. 20 79 06 - 20 79 05

Spesialforretning i
RUSTFRITT STAL
For sykehusene

KNUT JUUL CHRISTIANSEN

Stortingsplass 7 II
Tlf. 33 36 24 - Oslo
Tlgr.adr.: RUSTFRIKNUT

OSLO

Et godt tilbud!

«On The Rocks» glasset
„Pactofino“

Laget av tindrende klart glass.
Lekker i utførelsen og stø i formen.

Et alle tiders all-round glass.
Pris pr. stk. kr. 3.50.

Vi sender over hele landet mot postoppkrav.

Galligani

Stortingsgt. - N. Slottsgt.
Vikaterrassene

EN MELKEMANN

For en som er oppdratt med Wieneroperetten (prinsesser, hussarer og sigøynerbaroner) til underholdningsbruk, var den nye amerikanske formen: *the musical*, unektelig noe å vende seg til. Det var godt og dårlig om hverandre, her som der. Så kom, via kjempefilmen, de store *musicals* slag i slag, for et verdenspublikum. Noen av dem ble klassikere meget fort, sterke og sjarmerende nok til å holde plakaten år etter år, i de store hovedstede, samtidig med at de ble storfilm — for andre millioner. Og det beste i denne kunstformen, personlig ville jeg nevne «My Fair Lady» og «West Side Story», var noe å huske. Operetten er død — operetten leve! Her var sjarm og varme i mange utgaver, dessuten humor.

En tredje topp sluttet seg til: «Spillemann på taket» (*Fidder on the Roof*), Med dete dramaet av *Scholom Alichim*, forvandlet til en moderne *musical* av *Joseph Stein*, med New York Broadwayteater for øyet, ble en hel jødisk folklore levende og begripelig for alle oss, som ikke er jøder. Millioner smilte og ble beriket: Dette ville vi gjerne vite om. *Jerry Bock* sørget for musikken, den er vel ikke stort mer «jødisk» enn *Puccinis* «Madame Butterfly» er japansk. Men innsmigrerende er den — kleber til øret og får de mange til å nynne. Så er den god.

«Spillemann på taket» forteller en fengslende historie, om ukrainske jøder noen tid tilbake. De lever i en russisk landsby, Anatevka, der de danner et sluttet, artig samfunn av fattigfolk — bundet av den samme, gamle, ubrytelige «tradisjon»: Jødefolkets gamle trick for ikke å svike, under oftest fortvilet vanskelige og urettferdige kår, alt det som var dem kjært. Ikke bare det: Som var *dem*. Melkemannen Tevye (På Det Norske Teatret frodig spilt av *Lasse Kolstad*), har en myndig kone — Golde — og fem ugifte døtre. Litt av et problem for en fattig mann, som stadig — over sitt melkespann eller sin halte hest — vender blikket oppad til den evige, hellige Yahweh, og sier: Kunne du ikke, i dine fristunder, gjøre det litt lettere for oss

mennesker, for eksempel for melkemannen Tevye, dvs. meg selv? Det er Guds grønne enger» i jødisk utgave. Dramaet er kløktig vevet sammen: Først får vi samfunnet dem i mellom. Der er nå, som i alle slags samfunn, alle slags mennesker. Så får vi verden utenfor, et tsarens Russland, som — sykt som det er trenger en beleilig syndebukk, når tidene er onde: Det kunne jo for eksempel være jødene. Det har det så ofte vært, her og der.

Historien er gripende, gjennomtrengt av respekt for — og så menn kjærlighet til — enkeltmennesker. Patriarken Tevye, hans tøffe hustru Golde, de tre døtrene som — slik som tiden er — får sine riktige, men «sjokkerende» ekteskap, og trives med det. En lutfattig, men tapper skredder er den første frieren. En revolusjonær (1917 er ganske nær!) er den andre — han ender foreløpig deportert i Sibir. En russer, lang, ulenkelig og uomskåret blir den tredje — det er det verste: Hva blir det av jødene, dersom de ikke holder sammen, gifter seg med sine egne? Alle disse problemene får melkemannen inn over seg, og må greie dem, i en himmeldialog med en Gud

som er hans kraft og glede, dessuten i mer utspekulerte diskusjoner med sin myndige hustru. Slik er handlingen i «Spillemann på taket». Det er en meget vinnende *musical*. Den sier det vesentlige: At livet er lunefullt, og for det meste en prøvelse. At det livet får vi greie som vi kan, og ta vare på det viktigste: Menneskets kjærlighet og verdighet — som stort sett er to ord for én og samme sak.

Dette var jo ingen «filmanmeldelse» — hvordan har regissøren *Normann Jewison* tatt vare på dette storartede stoff? Med enkelte tydelige feilslag — de «saklige» filmanmeldere har også i Norge, arrestert dem. Men jeg synes nå at det blir mye tilbake, rikelig nok. Tre ganger i teatret, fra Århus over Oslo til London, og tre ganger i filmsalen — også det med geografisk varisjon — har jeg likt melkemannen Tevye, i filmen glimrende tolket av israeleren *Topol*.

Historien er god, menneskene sanne, bildene skjønn, ettertanken fruktbar, når det gjelder mennesker taprere og ulykkeligere enn oss selv.

Hva mere venter du av en film?

brm.

ST. OLAV

KATOLSK TIDSSKRIFT FOR RELIGION OG KULTUR

Ansvarshavende redaktør: Åge Rønning.

Faste medarbeidere: Hallvard Rieber-Mohn O.P., D. J. Boers O.F.M., Per Bjørn Halvorsen O.P.

Redaksjonens adresse: Akersveien 5, Oslo 1, telefon 20 72 26.

Redaktøren privat 28 01 04.

Ekspedisjon og forlag: Akersveien 5, Oslo 1.

Kontortid 9—16. Lørdag 9—14. Telefon 20 72 48.

Abonnement (direkte ell. gjennom postkontorene). Kr. 40 pr. år. Kr. 20 pr. 1/2 år. Utlandet kr. 45.

Annonser: 10 dager før utg.dagen. 24 nr. årlig. - Postgiro 204 648.